

MANIFFESTO AR GYFER ETHOLIADAU'R SENEDD 2021

CREU SIARADWYR CYMRAEG NEWYDD: materion allweddol ar gyfer 2021 ymlaen

Mae RhAG am weld cytundeb ar draws pob plaid wleidyddol, wrth i Gymru anelu am filiwn o siaradwyr Cymraeg, ac am filiwn o bobl yn defnyddio'r iaith bob dydd, erbyn 2050.

Nod RhAG yw gwneud addysg Gymraeg yn hygyrch i bawb a'i mynno, trwy sicrhau:

- bod addysg Gymraeg yn hwylus ac o fewn pellter rhesymol i deuluoedd ym mhob cymuned;
- cydraddoldeb ystyrlon o ran dewis a chyfleoedd;
- bod gwybodaeth am addysg Gymraeg a manteision dwyieithrwydd yn hysbys i bawb;
- cefnogaeth i rieni wella eu sgiliau Cymraeg neu ddysgu.
- bod statws ysgolion Cymraeg yn y categorïau ysgol newydd yn cael ei ddiogelu

CYLLID CYFALAF

Sefydlu cronfa cyllid cyfalaf benodol i agor ysgolion cyfrwng Cymraeg newydd.

Mae angen i Lywodraeth Cymru ehangu'n sylweddol eu rhaglen cyllid cyfalaf i fuddsoddi mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg.

Mae canfod arian cyfatebol yn aml yn rhwystr sydd wedi llesteirio sawl sir rhag gweithredu cyn hyn.

Os yw'r Llywodraeth o ddifrif am weld miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, mae'n rhaid rhoi rhaglen o dwf cyflym ar waith ac mae sicrhau cyllid digonol i wireddu hynny yn gwbl allweddol.

Galwn ar y Llywodraeth felly i gynyddu'r cyllid refeniw a chyfalaf sydd ar gael er mwyn galluogi'r siroedd i weithredu.

GWEITHLU

Ehangu'n sylweddol y rhaglen hyfforddiant iaith i athrawon cynradd ac uwchradd sydd am droi i addysg Gymraeg a chefnogi rhwydwaith cenedlaethol o ganolfannau iaith ar gyfer hwyrddyfodiaid.

Mae'n allweddol sicrhau bod llif digonol o athrawon ar gael i gynnal addysg Gymraeg a'r Gymraeg mewn ysgolion eraill. Bydd angen cydweithredu rhwng y Ganolfan Genedlaethol Dysgu Cymraeg, colegau a phrifysgolion Cymru i wneud hyn ac i bennu targedau penodol fel rhan o gytundebau cyllido darparwyr hyfforddiant er mwyn cynyddu'r gweithlu i ddiwallu'r angen a'r galw wrth i'r sector ehangu.

Mae angen sicrhau bod gan staff sgiliau ieithyddol digonol. Er bod rhai cynlluniau cadarnhaol i roi hyfforddiant iaith i athrawon, nid yw'r rhain yn rhan o dargedau uchelgeisiol sy'n angenrheidiol ar gyfer gwyrddroi addysg Gymraeg.

Rhaid felly mynd ati i ehangu'n sylweddol y rhaglen hyfforddiant iaith i athrawon cynradd ac uwchradd sydd am droi i addysg Gymraeg.

Darparu cyllid penodol i gefnogi gwaith hollbwysig y Canolfannau Iaith. Yn achos mewnddyfodiaid i wledydd Prydain, mae'r Llywodraeth yn cynnig gwersi iaith Saesneg am ddim. Dylai hyn ddigwydd i fewnddyfodiaid i Gymru, gyda gwersi Cymraeg yn cael eu darparu am ddim.

Os yw'r Llywodraeth o ddifrif am weld miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050, mae'n rhaid rhoi rhaglen o dwf cyflym ar waith ac mae diogelu cyllid gwasanaeth pwysig y Canolfannau Iaith yn elfen cwbl allweddol o wireddu'r polisi cenedlaethol hwn.

CLUDIANT

Darparu gwarant cenedlaethol a fydd yn rhoi sicrwydd o gludiant am ddim i'r ysgol Gymraeg agosaf o 3-18 oed.

I gael cydraddoldeb ar addysg Saesneg, mae addysg Gymraeg yn dibynnu ar gludiant 3 – 18 oed. Ar hyn o bryd caiff llawer o rieni addysg Gymraeg eu cosbi'n ariannol oherwydd eu bod yn byw'n bell o ysgol Gymraeg.

Er bod Mesur Teithio gan Ddysgwyr (2008) yn nodi bod angen i awdurdodau lleol ddarparu cludiant i hyrwyddo addysg Gymraeg, nid oes cyswllt anhepgor wedi'i wneud rhwng darparu cludiant ac addysg Gymraeg. Mae'r cyswllt hwn yn hanfodol i barhad sawl ysgol Gymraeg, yn arbennig yn y sector 16+.

Mae diffyg cludiant statudol i rai o dan 5 yn llesteirio twf addysg Gymraeg yn y sector meithrin ac yn cael effaith andwyol ar ddilyniant.

Galwn am adolygiad cenedlaethol o'r polisi cludiant i ysgol i'r cartref presennol gan arwain at warant o gludiant am ddim i'r ysgol Gymraeg agosaf o 3 - 18 oed

HYRWYDDO

Creu ymgyrch genedlaethol gynhwysfawr i hyrwyddo addysg Gymraeg

Gofynnwn am ymgyrch genedlaethol gynhwysfawr i'w chynnal yn flynyddol ac wedi ei chyllido'n ddigonol, i rannu negeseuon a gwybodaeth glir am addysg Gymraeg a manteision dwyieithrwydd i ddarpar rieni a gofalwyr.

Mae angen datblygu hwb canolog ar ffurf gwefan ynghyd ag adnodd digidol ar ffurf Ap, a fydd yn caniatáu i rieni a gofalwyr gael mynediad rhwydd a chyflym at wybodaeth er mwyn eu harfogi i wneud penderfyniadau gwybodus. Mae angen i rieni gael gwybodaeth glir am yr hyn yw ysgolion Cymraeg a'r sgiliau a enillir trwy eu mynychu.

Mae'n hanfodol gwahaniaethu rhwng ysgolion Cymraeg a mathau eraill o ysgolion, gan mai ysgolion Cymraeg yn unig sy'n darparu sgiliau cyflawn yn y ddwy iaith i bob disgybl ac sy'n rhoi amgylchfyd Cymraeg cyflawn iddynt. Mae angen i rieni gael cefnogaeth i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg trwy raglen ddysgu bwriadus wedi'i threfnu ar y cyd â'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol.

Mae'n angenrheidiol pwysleisio pwysigrwydd swyddogaethau'r partneriaid Cymraeg eraill hefyd i wneud y Gymraeg yn fwy nag iaith Addysg - Mudiad Meithrin, y Ganolfan Dysgu Cymraeg Cenedlaethol, yr Urdd a'r Mentrau Iaith.

CYTUNDEB IAITH

Cyllido rhaglen eang i gefnogi rhieni i ddysgu Cymraeg yn cynnwys ymrwymiad ymarferol i'w cefnogi ar y daith ieithyddol

Mae angen cefnogaeth gadarn i rieni ddysgu'r Gymraeg gyda'i plant.

Mae nifer cynyddol o rieni'n dewis dysgu'r Gymraeg wrth i'w plant fynychu ysgolion Cymraeg. Galwn ar Lywodraeth newydd Cymru i sicrhau bod cefnogaeth gyllidol gadarn drwy Gytundeb Iaith neu Gytundeb y Gymraeg er mwyn hwyluso cyrsiau o bob lefel sydd yn addas i rieni ddysgu'r Gymraeg ac yn rhoi cyfle gwirioneddol i'r iaith ddod yn iaith y catref a'r teulu iddynt.

DATBLYGU DULLIAU AMRYWIOL O SEFYDLU YSGOLION CYMRAEG

Llunio polisi cenedlaethol i roi arweiniad clir ar ddulliau o sefydlu ysgolion Cymraeg

Mae angen i awdurdodau lleol ddatblygu dulliau newydd o sefydlu ysgolion Cymraeg. I wneud hyn, mae angen polisi cenedlaethol fydd yn rhoi arweiniad cadarn a chlr ar:

- ei gwneud yn hwylus i ysgolion unigol drosi'n ysgolion Cymraeg;
- mynnu, lle mae nifer o ysgolion Saesneg mewn ardal, bod un neu ragor yn cael eu trosi'n ysgolion Cymraeg;
- sefydlu dosbarthiadau cychwynnol

Cynlluniau Strategol y Gymraeg Mewn Addysg 2022

Sicrhau cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg newydd sydd yn uchelgeisiol ac yn arloesol tan ddyfodiad Bil Addysg Gymraeg

CYNLLUNIAU STRATEGOL Y GYMRAEG MEWN ADDYSG Y DDEGAWD NESAF

Rydym yn croesawu bod Cynlluniau Strategol y Gymraeg mewn Addysg yn mynd i roi nodau twf dros 10 mlynedd i awdurdodau lleol. Rydym hefyd yn croesawu ymdrech y Llywodraeth i roi targedau penodol i bob sir.

Mae'n hanfodol, fodd bynnag, bod cyllid refeniw a chyllid cyfalaf digonol ar gael i awdurdodau lleol i gyrraedd eu nodau yn enwedig yn dilyn cyfnod heriol cofid-19.

1. Llunio Bil Addysg Gymraeg er mwyn cryfhau'r seilwaith deddfwriaethol presennol.
2. Aseidiadau effaith ieithyddol – llunio canllaw ar sail statudol
3. Sefydlu rhaglen hyfforddi benodol ar agweddau cyfreithiol sydd ynghlwm ag addysg Gymraeg – y CSCAau, cludiant, polisi mynediad i ysgolion, aseidiadau ieithyddol, cynllunio trefol ag ati

Mae Llywodraeth Cymru eisoes wedi cydnabod bod y ddeddfwriaeth bresennol mewn perthynas ag addysg Gymraeg yn ddiffygiol. Mae deddfwriaeth berthnasol i addysg Gymraeg yn ddarniog, yn annigonol, neu wedi'i hymgorffori mewn deddfau eraill. Mewn rhai meysydd mae canllawiau ond nid deddfau, ac mewn ambell faes, nid oes deddfwriaeth yn bodoli.

Er bod nifer o'r Deddfau a Chanllawiau a nodwyd yn gefnogol i addysg Gymraeg, nid oes eglurder ar sut i weinyddu neu orfodi'r rhain. Mae dyletswyddau awdurdodau addysg yn gallu bod yn amwys, a hyd yn oed os gwelir eu bod yn gweithredu'n ddiffygiol neu'n negyddol, nid oes llwybrau amlwg i'w dal i gyfrif.

Credwn fod angen cymryd camau pellgyrhaeddol er mwyn gwyrddroi'r sefyllfa.

Mae RhAG yn argymhell llunio Bil Addysg Gymraeg a fyddai'n cwmpasu ystod o anghenion yn y maes trwy dynnu ynghyd yr holl edefynnau deddfwriaethol presennol a chynnig eglurder cyfreithiol diamwys yn y dyfodol. Byddai llunio fframwaith cyfreithiol o'r fath yn rhoi'r amodau gorau i addysg Gymraeg ffynnu a datblygu.

Daeth yn amlwg fod gormod o benderfyniadau pellgyrhaeddol yn cael eu gwneud yn y maes addysg yng Nghymru ar sail aseidiadau ieithyddol cwbl ddiffygiol. Mae'r model amgylcheddol yn fodel da, ble ceir cyfreithiau manwl iawn o ran beth sydd angen ei asesu wrth adeiladu rhywbeth a'i effaith ar yr amgylchedd, ac yn esiampl o ran y cyd-destun ieithyddol

Mae bylchau mawr i'w llenwi o ran y cyd-destun ieithyddol gyda maes cynllunio ac addysg yn ddau faes all gael effaith mawr ar y Gymraeg. Mae angen newid yn y gyfraith – a chreu canllawiau mwy cadarn.